

L'«Estudi de localitats» en Geografia Regional*

Doreen MASSEY

*Faculty of Social Sciences
The Open University (U.K.)*

L'interès per l'estudi de les localitats¹

Al Regne Unit, l'interès per l'estudi de les «localitats» ha començat a ser habitual en geografia humana per raons que, una vegada més, provenen de l'esfera política. De fet, hi ha hagut diversos aspectes que han contribuït a aquest traspàs. Des de finals dels anys 60 comença a haver-hi indicis clars de que l'economia i també, de forma més àmplia, la societat, iniciaven un període de canvi estructural. S'encetà un ràpid trasbals en l'equilibri de la producció industrial, un notable increment de l'atur i una constant transformació de l'estructura ocupacional. Els canvis socials més destacables que semblaven ser anunciats per aquell enrenou econòmic tingueren també conseqüències polítiques. Fou un cúmul de processos que s'intensificaren davant els aconteixements dels primers anys de la dècada dels 80. Els debats sobre la flexibilització i el «postfordisme» econòmic, la continuada presència en el poder del govern dretà del Partit Conservador o el fracàs del Partit Laborista per exercir qualsevol influència en la imaginació alternativa de la majoria, reforçaren el convenciment de que s'estava al final d'una època. Hi hagué un intens debat polític sobre si «l'avenç laboral» havia de ser aturat, sobre si la base social «natural» (qualificatiu que fou molt qüestionat) del Partit Laborista estava essent erosionada inexorablement i sobre la fragmentació de la classe obrera (o és simplement que aquella fragmentació, i els conflictes interns d'interessos, només actualment són reconeguts?), així com sobre el paper de la classe social com a principi d'organització política primària.

Aquests debats es relacionaren amb la geografia humana de diverses maneres. Per una part, d'entre els molts diversos i significatius canvis que estaven succeint en la societat britànica, alguns dels més destacats eren de tipus geogràfic. S'estava produint una reestructuració espacial en tant que part d'una reestructuració social i econòmica. Les economies de les grans ciutats manufactureres iniciaren una gran davallada; s'esfondraren les bases de les regions amb grans indústries pesades; hi hagué una descentralització des de

les grans ciutats envers àrees més rurals i, en alguns moments del procés, des de les regions centrals cap la vella perifèria industrial. Les anomenades indústries d'alta tecnologia i l'enorme expansió dels sectors bancaris, financers i de serveis professionals transformaren la regió del sud-est. Més recentment s'ha donat una remarcable, malgrat que espacialment molt localitzada, transformació de parts dels cascs antics que fins fa poc eren en declivi: molls i dàrsenes han estat rehabilitats arreu en forma de vivendes cares i moderníssimes oficines; els «Docklands», a l'est de Londres, esdevingueren durant un temps una mena de símbol de l'impacte transformador del govern de la Sra. Thatcher, fins a tal punt que ella començà allí la seva campanya electoral del 1987. Així, doncs, una grandíssima part de tot el que estava passant semblava ocórrer en «llocs» i en la seva reconsideració d'una o altra manera. Dit en un sentit més ampli —i transcendent els límits de la geografia humana—, augmentà el reconeixement de la importància que tenen l'espai i el lloc (JAMESON, 1984).

Per altra part, la base organitzativa de l'esquerra començà a veure's afectada per aquells canvis espacials, com ho era també pels canvis esdevinguts en l'economia i en la societat nacionals (LANE, 1982; MASSEY, 1983; MASSEY & MILES, 1984). Potser més que en d'altres aspectes, el fet que els mateixos canvis estructurals nacionals impliquessin una reestructuració geogràfica evidencià que gent de diferents parts del país estaven experimentant canvis molt contrastats i que fins i tot les trajectòries d'aquests canvis (per exemple en l'estructura de classes) podien ser ben distintes d'un lloc a un altre. Per a la gent, més que els resultats finals, són els processos de canvi els que són significatius: això també suposà que les implicacions polítiques d'aquests «canvis estructurals» fossin igualment molt contrastades entre un lloc i un altre.

El declivi abans esmentat no estava succeint en les mateixes zones on emergia una nova situació. Certament, en algunes ocasions els contrastos eren tan marcats que interpretacions basades en diferents regions podien conduir a visions ben oposades, tant si es desenvolupaven canvis estructurals com si no (HUDSON, 1988). Així, increments similars en les estadístiques de la desocupació tenien diferents implicacions segons de quina banda del país es tractés. En l'antigament pròspera zona de West Midlands, l'atur arribà amb la commoció d'una nova vulnerabilitat; a la part nord del port de Liverpool, o a les zones mineres, aquest atur prengué més aviat la forma d'un retorn esmorteïdor a la situació, ja llargament experimentada, d'àrea de desastres econòmics. A vegades, en algunes àrees, el tràngol de l'atur tenia l'incert conhort de la solidaritat; contràriament, a Londres i a la regió del sud-est, l'atur s'encarà cada dia amb el vertiginós enriquiment d'alguns d'aquells que treballaven a la City o a les empreses de serveis noves. Aquests contrastos alarmants impediren que fos significatiu qualsevol tractament dels canvis esdevinguts a escala nacional, sobretot en intentar analitzar-ne les implicacions i oportunitats polítiques. Tot plegat suposaria que les potencialitats, els problemes i, fins i tot, l'estil de l'organització política esdevindrien diferents a cada part del país (des de la resistència disciplinada de Gal·les del Sud a les rebel·lions ocasionalment violentes d'algunes ciutats). També comportava que la construcció de la unitat entre totes aquestes situacions no pogués ser feta simplement proclamant al capitalisme com a responsable de tots els canvis locals (és a dir, fent valdre el caràcter «general»). Es requeria també, per a una ferma fonamentació, el reconeixement i comprensió de la realitat i de les condicions de la diversitat, així com dels processos lligats a les particularitats locals (MASSEY, 1983).

A més, resultà també (i, de fet, encara és així) que bona part de l'activitat política més immediata, tant per part del govern com de l'oposició, tingué una clara i, sobretot, explícita base local. Potser l'exemple més obvi fou l'aparició del que s'arribà a anomenar «la nova esquerra urbana»: en moltes grans ciutats, d'entre les que Londres i la zona del *Greater London Council* n'eren només el més destacat exemple, sorgí una nova esquerra radical (tant dintre com independentment del govern local), esdevenint un dels principals focus de contestació tant al govern conservador com també al lideratge exercit pel principal partit de l'oposició. El contingut geogràfic de la vaga dels miners de 1984-85 no fou només un clar recordatori dels durs contrastos existents entre les diferents parts del país, sinó que també fou una característica essencial de la disputa (MASSEY & WAINWRIGHT, 1985).

En d'altres paraules, la diferenciació espacial dels canvis ocorreguts arreu del país tingué una evident i immediata transcendència en els principals debats polítics. Aquest fet era molt important per conèixer com els canvis nacionals i internacionals estaven impactant de manera diferent en diverses parts del país. Certament, s'estava produint un fenomen que podríem anomenar de «reestructuració», però les seves implicacions —tant en la vida quotidiana com en el mode i potencial de l'organització política— eren clara i notablement diferenciades i calia saber com. Tots els pressupòsits fets a escala nacional sobre les seves causes i els seus efectes esdevenien del tot insostenibles donat que cadascun dels processos integrants es desenvolupaven de manera desigual. La causalitat dels canvis socials, culturals i polítics observats en relació a l'evolució econòmica podia situar-se, en bona mesura, en el nivell local. Fou en aquest context que foren imaginats i proposats els projectes d'«estudis de localitats» al Regne Unit. Es tractava d'una recerca amb una necessitat de transcendència immediata, fins i tot urgent, més enllà de l'estricta academicisme.

La història té molt diverses implicacions. Sovint contradiu bona part d'altres interpretacions retrospectives. Per exemple: no es tracta de que els «estudis de localitats» siguin el vehicle necessari per a, ni siguin equivalents a, l'estudi de les especificitats. L'especificitat i la unicitat també eren tema d'estudi preferent en aquells moments històrics suara comentats, i també com a part de moviments més amplis en filosofia, en les ciències socials més enllà de la geografia i en les humanitats. En aquest context, les localitats són certament «específiques», en el sentit que la intenció d'aquell moment, donat l'esmentat rerafons social i polític, era precisament la d'entendre les seves diferències.² Tanmateix, pel que fa a aquest aspecte, alguns comentaristes han caigut en la trampa de pensar que, com que en aquest sentit les localitats són específiques i com que llavors era aquest un dels objectius dels «estudis de localitats», només les localitats tenen quelcom d'específic. Fins arriben a imposar-nos aquesta concepció, en lloc de concentrar-se en aspectes globals i generals com poden ser les macroeconomies. Així, HARVEY & SCOTT (en premsa) es fan un embolic fabulós entorn, precisament, d'aquest tema. I DUNCAN (en premsa) afirma que la raó social per fer servir el terme «localitat» és la d'«evidenciar el propi interès envers el que és empíric i concret». De fet, una economia nacional, per exemple, no té perquè ser menys concreta ni específica que una de local. No es tracta d'una manifestació elemental del mode de producció capitalista: és, ni més ni menys, un producte específic de moltes determinacions. És únic. Així doncs, els qui combinen els aspectes locals amb els aspectes concrets, tal com ho fan Harvey i molts d'altres, estan confonent l'escala amb l'especificitat (SAYER, en premsa).

A més, els qui cometen aquest error molt sovint es llencen de cap en un altre: confonen l'estudi de l'especificitat amb la descripció, que ells oposen al treball teòric. Segons aquesta perspectiva, SMITH (1987), per exemple, sembla plantejar que els estudis de localitats han de ser inexorablement descriptius. Aquesta acusació només podia ser feta des d'una visió del món que igualés la generalització empírica amb l'explicació i, precisament, aquest és el posicionament teòric que els «estudis de localitats» han refutat de forma més contundent. Darrera aquell error hi ha l'assumpció de què «la teoria» està «oposada a un interès en l'especificitat i la unitat», postura que és insostenible «a menys que un vulgui defensar que la teoria no pot contenir el que és únic i, per tant, que la percepció del que és únic està fora de tota teoria: aquesta idea fou abandonada almenys fa vint anys amb la fi de la concepció d'un llenguatge d'observació atèdric» (SAYER, en premsa). Així, quan els «estudis de localitats» es convertiren en tema de plena actualitat, sorgiren noves visions entorn de la comprensió i l'explicació de l'especificitat, passant a ser elements centrals de debat en geografia humana (SAYER, 1984; MASSEY, 1984); aquestes noves visions oferiren alternatives pel que fa a l'anàlisi de la diversitat local. És clar que l'aparició simultània d'un interès per l'especificitat i pels estudis de localitats fou mútuament beneficiós, però quedi clar que són conceptes que no són equivalents entre ells (vegeu també LOVERING, 1989).

Igualment cal precisar (perquè sembla que també ha estat força malentès) aquell tan citat eslògan de «la geografia importa». DUNCAN (en premsa), per exemple, recolza una gran part del seu estudi en un article molt llarg sobre, precisament, la idea de que als «estudis de localitats» se li van quedar petits els arguments entorn l'efectivitat de la forma espacial. Veritablement, i tal com ja hem comentat, aquell fou un període en el que cada cop quedava més i més clara la importància del «lloc». Per altra part, les metodologies adoptades per a l'estudi de les localitats i per a l'explicació de la unitat, emfasitzaren aquest aspecte de manera diferent. Degut a això es reforçà la consideració de que el caràcter d'un lloc particular no només és producte de la seva posició en relació a forces més àmplies (per exemple, la reestructuració social i econòmica general), sinó també que, viceversa, aquest caràcter local marca la seva pròpia empremta damunt aquells processos més globals: hi ha una interacció mútua (MASSEY, 1984).

Tal com els activistes polítics locals pretenien demostrar a la pràctica i tal com evidenciaven els resultats de diversos projectes endagats sota l'esquema de l'estudi de localitats, hi havia, certament, una mena d'activitat-resistència-promoció local, un fenomen que passaria a anomenar-se «proactivitat» (COOKE, 1989). Així, veritablement, els estudis de localitats poden confirmar la idea de que la geografia importa (és una qüestió empírica). Però —i això serà important per a la discussió posterior— de cap manera l'abarquen tota. Això ha estat així fins i tot al nivell de les conseqüències socials i polítiques que han anat evidenciant-se en els primers anys de la dècada dels 80. No només al caràcter dels mateixos llocs individuals, sinó el fet, naturalesa i grau de les diferències i interdependències entre ells estaven també tenint els seus efectes en l'economia i la societat. La divisió Nord-Sud n'era (i encara n'és) potser l'exemple més obvi: el desenvolupament desigual tingué impactes importants tant en l'economia nacional (vegeu MASSEY, 1988) com en el futur polític i electoral del país. L'organització espacial de les relacions socials i la interpretació d'aquesta organització espacial té efectes en d'altres camps a més de l'impacte en les localitats. Elements com la distància, la localització intermèdia, la desigualtat, la polarització, la presència conjunta (i podríem seguir amb molts altres) afecten el funcionament

de les relacions socials; poden, fins i tot, ser necessaris per a la seva existència o impedir el seu funcionament. Tal com acabem de veure, el mateix fet de la variació espacial o de la interdependència (del desenvolupament desigual) té moltes altres implicacions. Fins i tot pot ser que conceptualitzar els fenòmens socials sense cap consideració de la seva espacialitat sigui en si mateix un error. «La geografia importa» no equival simplement a «les localitats importen»: té moltes més implicacions i reivindicacions més àmplies que no pas aquesta.

El tercer punt que vol remarcar aquesta història dels «estudis de localitats» al Regne Unit, i que també sorgeix a partir dels dos punts ja presentats, és que aquelles raons per estudiar els llocs particulars no són generalitzables. I no ho són perquè es desencadenaren en una situació donada. Es tractava, per tant, d'una situació que no venia pas definida (ni de forma genèrica) per un debat acadèmic-intel·lectual (malgrat que s'acabaria donant i sense gaires fonaments). Aquesta conjuntura quedà determinada pel que, de forma més general, estava succeint a la societat i per importants qüestions que sorgiren com a producte d'aquells canvis. Dit altrament, aquesta història no implica que els «estudis de localitats» i l'estudi dels llocs concrets hagin de ser (en un sentit més general, sempre i arreu) el nucli de la investigació en geografia humana: a vegades podrem voler analitzar localitats particulars per raons particulars i estratègiques, però ben segur que moltes vegades considerarem com a més importants d'altres focus de recerca.

Tanmateix, en els darrers anys hi ha hagut altres avenços pel que fa al paper de l'estudi dels llocs particulars dins la geografia humana. Un d'ells es fonamenta en la importància de la geografia humana en el seu paper d'analitzar i per conèixer d'«altres cultures». Evidentment, aquesta és una tasca a compartir amb l'antropologia i la sociologia, però molt rarament és enunciada explícitament la contribució específica de la geografia pel que fa al seu vessant espacial (els papers concrets del lloc), i aquest és, de fet, un important tema d'estudi. Així, ORTEGA (1987) proposa que la geografia regional hauria de «contribuir a afirmar l'existència dels grups regionals, ètnics o econòmics en un món on la uniformitat material i cultural és cada vegada més gran. Creiem que la geografia regional pot ser la base científica d'un pluralisme cultural i ètnic» (citat a NOGUÉ, en premsa), i Gregory planteja que «una de les *raisons d'être* de les ciències humanes és comprendre la 'realitat d'altri', de cultures diferents. Hi ha poques tasques que siguin més urgents que aquesta en una societat multicultural i en un món interdependent; així, una de les grans traïcions comeses per la geografia moderna ha estat la de devaluar les especificitats dels llocs i de la gent» (GREGORY, en premsa, p.358).

Des d'una perspectiva diferent, cal esmentar les propostes de l'enfocament humanístic, per al qual la geografia humana ha de centrar-se en l'experiència del lloc, en la configuració de l'arrelament (i, de manera més polèmica, del desarrelament), així com entorn la relació entre lloc i identitat. Aquests són aspectes que en l'actualitat i cada vegada amb més intensitat, en tant que focus d'atenció o bé metodològicament, l'enfocament humanístic comparteix amb d'altres perspectives dins la geografia regional. I els comparteix, per exemple, amb una tercera forma d'incidir en la importància del lloc o de la localitat (malgrat que no sigui amb aquestes mateixes paraules) sorgida a partir de l'escola estructuracionista (vegeu, per exemple, THRIFT, 1983). Així, PRED (1989), en un assaig sobre l'interès del llenguatge i del fet local en el llenguatge, afirma: «El llenguatge oral local no pot ser estudiat com un fi en si mateix, sinó com a part d'una anàlisi més àmplia,

com a part d'un esforç per entendre l'ADN dels fenòmens humans, socials i culturals, la doble hèlix de l'individu i de la societat, la constitució simultània del subjecte i de la societat en el lloc, el límit contextual, la interacció que genera contexte entre pràctica, poder, i formes de consciència» (p.229).

Aquest plantejament parteix d'un concepte més general formulat per Giddens en el que afirma que la constitució mútua i la transformació de l'agència i de l'estructura només poden ser entesos tenint en compte la manera en què l'espacialitat esdevé part integrant de l'acció social. La construcció del significat i la formulació d'accions s'inscriuen en llocs, en escenaris que, alhora, tindran una implicació en aquella construcció i aquella formulació. Els conceptes d'integració social i de rutinització espacio-temporal (GIDDENS, 1984) es refereixen precisament a aquest fet i al nivell (local) on els participants de la vida quotidiana són presents de forma conjunta en el temps i en l'espai: el que en diem 'estar en el mateix lloc'. Igualment, i de forma més general, Giddens planteja, per exemple, que els escenaris col·lectius «estan plenament implicats en la constitució estructural dels sistemes socials, en tant que una consciència comuna de les característiques dels escenaris d'interacció és un element de vital transcendència implicat en el manteniment d'una comunicació significativa entre actors...» (GIDDENS, 1981, p. 39).

A partir, doncs, de tots aquests diferents punts de vista, podem intuir que l'estudi dels llocs particulars ha d'ésser un tema important dins la geografia humana i la geografia regional. Però, abans de corroborar a la lleugera aquesta conclusió evident, cal fer certes reflexions.

En primer lloc cal considerar, malgrat que sigui un tema massa extens com per ser tractat en aquest article, que les definicions de la significació de lloc-localitat-escenari (tal com les diferències terminològiques en part revelen) sovint es refereixen a objectes d'estudi que han estat conceptualitzats de maneres molt diverses. Queda bastant clar, per exemple, que els 'escenaris' de Giddens no són pas les 'localitats', fins i tot malgrat que alguns dels seus arguments que demostren la seva importància per a les ciències socials (particularment la noció d'«escenificació» i la seva significació pel que fa a les relacions mútues entre l'estructura i l'agència, per exemple), de fet assenyalen unes característiques que semblarien tenir més a veure amb el terme de 'localitat' que no pas el d'«escenari».³ Així, fins i tot si estiguéssim d'acord en termes generals en la necessitat d'una nova geografia regional que tingués el «lloc» com un dels seus principals components, encara quedaria molt a discutir entorn el que tot això significa. I, ben cert, la bibliografia geogràfica actual (si més no en el món anglosaxó) fa constants referències a aquest debat (DUNCAN & SAVAGE, en premsa; DUNCAN, en premsa; COOKE, en premsa; CHOUINARD, 1989; McARTHUR, 1989, per citar només algunes contribucions recents). Deixem, però, aquest tema, no perquè no sigui important sinó perquè n'hi ha d'altres que també reclamen la nostra atenció; hi ha un perill real de que d'altres aspectes de difícil conceptualització puguin ser passats per alt davant l'excitació i l'entusiasme per la novetat (jo no en diria moda) d'aquests aspectes.

Hi ha un perill evident, per exemple, de donar una sobreestimació (o, simplement, una atribució incorrecta) al lloc com a tal en tant que influència afectiva (el que de totes maneres és un concepte extraordinàriament difícil). Potser és més fàcil explicar aquest punt il·lustrant-ho mitjançant un exemple. PRED ha plantejat en termes generals que «els llocs

i regions arrelades, malgrat que siguin delimitades arbitràriament, són l'essència de la recerca en geografia humana» (1984, p.279). Recentment, ell mateix ha reprès un aspecte específic d'aquest posicionament i ha defensat de forma ben eloqüent una visió més àmplia del fet tot analitzant «l'expressió oral local» i la seva relació amb «les lluites locals»; la consideració general que n'està fent em sembla ben persuasiva i important però, alhora, tinc alguns dubtes entorn el detall de la seva formulació. Pred afirma que «cada llenguatge peculiar té les seves expressions impròpies, incorrectes, ilegals, *impregnades de trets locals*» (l'emfasi és meu)... «expressions i significats que poden variar *d'un lloc a un altre*» ...etc. (PRED, 1989, p.212). Tot això és cert, però de la discussió se'n desprèn un interrogant (o, potser hauria de dir, que jo me'l vaig plantejar interiorment), que és: el «lloc» és la variable decisiva?

Evidentment, en el llenguatge hi ha variacions que es fan paleses sobretot de forma espacial, però no són les úniques. Potser de forma més manifesta —i sense tenir en compte la seva localització— també hi ha variacions entre classes socials. Conseqüentment, això significa que també hi ha diferenciació en el llenguatge dins de cada lloc. Pred continua dient que «els cronistes locals de la paraula i la imatge també 'poden servir per mantenir la cohesió' de la identificació local, 'creant vincles de lloc'» (p.218). I és cert que ho poden fer, però només una ullada a les emissores de ràdio «locals» que hi ha a Londres pot revelar la gran varietat de diferents grups (en aquest cas quasi bé sempre distingits ètnicament) que es comuniquen dins aquest mateix «lloc» que és Londres, o fins i tot dins de cada barri de la ciutat.

En el mateix article, Pred assenyala el tema dels conflictes, alguns d'ells de caràcter intern al fet «local», i concretats espacialment. Llavors descriu com «les dones poden resistir la subordinació, poden distanciar-se de... les variants locals de la redundat lògica patriarcal, expressant les seves pròpies experiències sobre les dimensions dels llocs mitjançant un llenguatge també propi» (p.220); no queda clar, però, com es relaciona tot això amb la noció de «llenguatge local». En el següent capítol, només unes línies més enllà, torna a considerar el fet local com un tot no-problemàtic: «les pràctiques del llenguatge *dins de qualsevol lloc donat* estan empapades d'ideologia...» (p.220; el subratllat és meu). Més tard, el tema dels conflictes intra-locales és reprès, però ja com si es referís a una batalla per l'hegemonia dels costums locals o amb el terme «local» aparentment emprat en relació als costums de sub-grups. El fet local semblaria haver pres, finalment, una connotació més social que no pas espacial.

La raó d'examinar aquest tema a partir d'aquest article de Pred (que, malgrat tot, no deixa de ser ben constructiu i interessant), és simplement per remarcar l'embolic que un es pot arribar a formar només pel fet de començar assumint una noció no problemàtica dels contrastos locals com a tret diferenciador dominant. «El fet local» «la localitat» (de moment, digueu-ne com vulgueu) ha de ser bastit a base de relacions socials, definides en el sentit més ampli (sembla que serà del tot impossible evitar el tema de la definició, malgrat que aquesta qüestió hauria de ser un aspecte completament accessori). Prenguem un altre exemple de raonament lleugerament inconsistent, derivat de l'entusiasme per l'espacialitat local. El torno a extreure dels escrits de Pred, referint-se a AGNEW (1987, p.33) a qui cita, altera i contextualitza. Vet aquí el paràgraf sencer:

«Malgrat que l'interès per «temàtiques» d'abast nacional o global s'han incrementat en nom-

bre i importància en relació a les locals, aquelles primeres prenen significat [només] en tant que relacionades amb les 'qüestions locals'; són interpretades i tenen o no implicacions 'només en el context de perspectives derivades de la vida quotidiana', des de l'evolució de les trajectòries diàries en el temps i l'espai, des de l'exposició als mitjans de comunicació locals» (p.218).

Les parts del text entre cometes són d'Agnew; la resta és de Pred. Caldria remarcar dues coses: el fet de presentar la 'vida quotidiana' en termes de la geografia temporal, li confereix un localisme espacial que la quotidianeïtat no necessàriament té. La vida quotidiana dels britànics, per exemple, inclou notícies dels jugadors anglesos de cricket jugant a la terra de l'*apartheid*; inclou notícies dels canvis a l'Europa de l'Est i a l'URSS i notícies de la fam o de les inundacions a Àfrica o Àsia. Agnew planteja que aquests temes prenen significat pel fet que es relacionen amb les qüestions locals; Pred —fixem-nos-hi— ha introduït en la frase la paraula [només]. Aquesta és una postura que es manifesta molt sovint i que té certa entitat degut a les seves connexions amb la relació que hi ha entre idees i pràctica. Però el que ara està suggerint Pred és completament restringit, fins i tot en aquells termes; ell afirma que les coses prenen significat només en tant que es relacionen amb «el que és local», definit espacialment. Em pregunto... (i potser no sigui lícit fer-se aquesta pregunta en aquests temps post-moderns, i més quan la plantejaré amb una crueta escandalosa), realment, és veritat? La meua exasperació com a resultat dels debats recents entorn l'avortament als Estats Units i al Canadà, el significat que tot plegat va tenir per a mi, no tenia res a veure amb el fet de que jo visqués a Kilburn. Tenim arguments més que suficients per estudiar els «llocs» sense exagerar la nota.

Però encara cal fer una altra observació. Per molt important que sigui per a la geografia regional l'estudi d'una localitat-escenari-lloc (a qualsevol escala, des de la local a la continental), no hauria de ser, en tant que proposta general, el seu únic interès ni potser tampoc el central. La unicitat és veritablement molt important, però a l'altre cantó de la unicitat hi ha la interdependència i la variació espacial. Tal com ja he exposat, ambdós conceptes són igualment significatius en el raonament de que «la geografia importa». A més, les localitats no poden ser concebudes seriosament fora del seu context més ampli (sense degenerar, és clar, en un localisme sentimental). Això és cert en un sentit més extens que el de les relacions econòmiques (on aquest argument acostuma a ser fet i és acceptat genèricament). El «sentit del lloc» i les relacions entre lloc i identitat, no es basteixen entorn a emplaçaments individuals i aïllats. A Anglaterra, el sentiment de ser «algú del Nord» s'estructura, en part, però molt decisivament, gràcies a «no ser algú del Sud». Les característiques d'un lloc prenen un significat en bona part degut a les seves diferències amb la resta de llocs. La solidaritat dels *ghettos* es construeix a partir de la diferència amb l'exterior. SAID (1978) planteja que no només els «europeus» construïren la seva pròpia noció d'«Orient», sinó que, i aquí el tret important, fent-ho així constituïren també aspectes d'ells mateixos, de la seva pròpia identitat.

Per altra part, aquells que es basaren en la teoria de l'estructuració per plantejar la importància del lloc en la construcció mútua de l'estructura i de l'agència, també han hagut de reconèixer que igual com hi ha una integració social i una rutinització espacio-temporal de la presència conjunta, existeix també una distanciació espacio-temporal i un sistema d'integració del fet diferenciat. El mateix Giddens afirma que «tal com ho veig, el tema fonamental de la teoria social... és el d'explicar com les limitacions de la «presència» in-

dividual són transcendides per l'«ampliació» de les relacions socials en el temps i en l'«espai» (GIDDENS, 1984, p.35.). Qualsevol geografia regional nova o reconstituïda ha de ser tan conscient de l'existència de diferències entre llocs i de les seves interrelacions (el fenomen extens del desenvolupament desigual), com de les característiques dels mateixos llocs.

Algunes implicacions metodològiques

Sigui com sigui, l'estudi dels llocs concrets té un paper molt significatiu en geografia humana. Hi ha, en aquest sentit, importants temes metodològics que cal tractar. A **Spatial divisions of labor** (MASSEY, 1984), vaig esmentar alguns dels temes que es relacionaven de forma particular amb l'estudi dels aspectes econòmics dels llocs. Ara repassaré aquell treball per considerar algunes de les implicacions metodològiques de la discussió encetada en l'anterior capítol. Malgrat tot, això no vol dir, ni molt menys, que calgui prioritzar els trets econòmics.

«Parlarem, en primer lloc, de l'economia i 'del fet econòmic', malgrat que la seqüència de contextos més amplis dins el qual les localitats estan situades també és ideològica i política i, en un sentit molt més ampli, també social. Els canvis socials en una àrea i les modificacions en la ideologia i les tendències dominants no només estan estretament relacionats amb els canvis econòmics experimentats per aquesta localitat. També reflecteixen transformacions més àmplies i d'altres aspectes de la societat. Els estrats de la història que s'han sedimentat durant el temps no són només econòmics; hi ha estrats culturals, polítics i ideològics, cadascun amb les seves especificitats locals. I aquest aspecte de la construcció de cada «localitat» encara reforça més la impossibilitat d'extreure, a partir només d'un «estrat d'inversions», cap interpretació automàtica sobre el caràcter particular d'una àrea» (MASSEY, 1984, pp. 119-120).

Potser la conclusió més evident de l'anterior paràgraf és que les localitats no poden ser estudiades només per elles mateixes, com fenòmens aïllats. Des de bon principi, han de ser conceptualitzades, si més no en part, en tant que condensacions de sistemes, estructures i fenòmens que tenen unes dimensions molt més àmplies. Si hi ha d'haver una geografia regional «nova», aquest serà un dels elements de la seva teorització que més clarament es distingirà dels «bells estudis regionals vells» (MASSEY, 1984, p.120). Aquest mateix aspecte també faria impossible degenerar en «localisme» qualsevol estudi sobre els llocs.

Tanmateix, el problema de com cal conceptualitzar i teoritzar un lloc concret dins el seu context més ampli és una cosa molt difícil, tot i que ja s'han fet alguns intents. Una de les coses que millor hem après en els darrers anys, i sobre la que, potser, hi ha un notable grau d'acord, és que l'«espai» pot ser analitzat en tant que resultat de la distribució, extensió, variació i interpretació geogràfica de les relacions socials (cadascun d'aquests termes és important; cadascun té un significat diferent). Llavors, si conceptes com lloc o localitat han de tenir algun significat, aquest ha de ser en relació a la conceptualització que la geografia fa de les relacions socials. Així, prenent el cas de la producció i la distribució espacial de les seves relacions socials, la unitat de llocs concrets ha estat conceptualitzada com una construcció feta, en bona part, a través de la successió dels *rols* que aquells llocs han jugat en una seqüència de divisions espacials del treball (parlant de for-

ma simplificada) o d'estructures espacials d'activitat econòmica (segons la terminologia més detallada de l'anàlisi econòmica) (MASSEY, 1984). Dit en altres paraules: els «llocs», sigui quina sigui la seva definició, estan inserits dins d'estructures econòmiques més àmplies.

Aquesta formulació és ben explícita. No es tracta només de que el caràcter econòmic dels llocs és diferent en cadascun d'ells (això vindria a corroborar que els fenòmens econòmics, en sentit descriptiu, estan distribuïts desigualment damunt l'espai), sinó que els llocs estan inserits de maneres diferents dins un sistema més ampli. Això no és una simple «variació espacial»; són papers distints dins un sistema de relacions socials implantades damunt l'espai. Hi ha, però, un gran nombre d'elements d'interconnexió entre els llocs. Els llocs seran similars quan es caracteritzin per trets sistemàticament comuns: si el sistema és el capitalisme (cosa que jo ara assumeixo), a tots els llocs hi haurà treball assalariat o una gran producció de béns orientada a aconseguir una apropiació privada de beneficis, per exemple. Això farà similars els llocs, però el que sobretot tindran en comú serà la seva mútua interdependència dins l'ampli sistema en que s'emmarquen. I també, en un o altre nivell, es definiran mútuament. Així, per exemple, una economia que facilita l'existència de localitats on tendeixen a emplaçar-se les oficines centrals de les empreses, requereix, alhora, que un o diversos llocs (en el mateix país o internacionalment) s'especialitzin en la producció, que serà controlada externament. Una zona on només es duen a terme tasques d'acoblament industrial necessita de llocs on es fabriquin els components. La Gran Bretanya, en tant que «fàbrica del món» del segle XIX, requeria que altres països produïssin matèries primeres i aliments: no hauria existit aquella «fàbrica del món» sense aquells països. El fet que algunes localitats-llocs-regions especialitzin una part de la seva força de treball, requereix l'existència d'altres llocs especialitzats de forma diferent o complementària.

Ja coneixem aquesta relació gràcies a moltes discussions precedents: l'«èxit» d'algunes regions pot ser avaluat amb el «fracàs» d'altres. És important fer notar ara que, amb aquesta diferenciació entre regions dedicades a l'acoblament i regions elaboradores de components i entre regions amb oficines centrals i regions productives, no és el mateix la definició mútua de les regions que la seva descripció o explicació. Per especificar la mútua interdependència no n'hi ha prou amb atribuir-ne les causes, malgrat que això —ben segur— ajudarà a caracteritzar-ne els mecanismes causals implicats. Hi ha, de fet, un procés de limitació mútua i d'empobriment entre elements de la divisió espacial del treball. Però això no obvia la possibilitat de que algunes de les causes de la interdependència resultin ser, eventualment, internes als llocs concrets, tant en aquells casos de llocs que «fracassen» com els que «reïxen».⁴ La significació d'aquesta especificació d'interdependència pot ser tractada des de molts diversos contextos i debats. No es pot generalitzar el «Silicon Valley»; l'existència del «Silicon Valley» (o dels pocs llocs d'aquests tipus) requereix, necessàriament, que la resta de llocs no siguin com ell. Hi ha una definició mútua i les relacions entre els llocs són internes.

Afirmar que hi ha una definició mútua a través de la interdependència, no equival a dir que tot el caràcter d'un lloc (fins i tot tenint en compte només la seva economia) pot ser especificat exclusivament mitjançant una anàlisi d'aquestes relacions internes (entre llocs). A un nivell més general ja hem esmentat que els llocs també posseeixen trets comuns i similars, com, per exemple, una mateixa presència en les relacions capital-treball. Però a més, i ja més concretament, tenen característiques que deriven de l'actuació de

dinàmiques que són internes i específiques a cada regió concreta. Ja ha estat esmentat un únic circuit d'inversions, el paper de la localitat dins una divisió espacial del treball, d'un grup d'estructures espacials de producció. Damunt d'una regió, l'impacte de qualsevol circumstància particular emmarcada dins una àmplia divisió espacial del treball dependrà de les peculiars característiques del temps i el lloc sobre les que es desenvolupa. Així, a MASSEY (1984) es presentà un estudi de dues regions que ocupaven un lloc similar dins la vigent divisió espacial del treball. Malgrat tot, eren regions amb forts contrastos:

«Aquest contrast és important;... els efectes d'aquest nou circuit d'inversions són evidentment molt diferents en els dos casos, ja que; malgrat que ambdós tipus de regió ara estan resseguint trajectòries similars en una divisió del treball emergent, els respectius papers dins les divisions espacials del treball prèvies havien estat ben diferents; tenen diferents històries. Aporten diferents estructures de classe i diferents característiques socials, i, consegüentment, els canvis que comporten, que es dibuixen ja en la nova divisió del treball, també són diferents. Segons els termes esquemàtics i formals emprats en el Capítol 3: en aquest procés de combinació d'«estrats», qualsevol estrat concret, o circuit d'inversions, pot produir molts diferents efectes en diferents àrees en tant que resultat de la seva combinació amb diferents estructures pre-existents» (pp.194-195).

I, és clar, totes i cadascuna de les estructures pre-existents representen el resultat de complexes combinacions de trets en comú, d'interdependències i de dinàmiques internes.

Encara resta, però, un altre punt. Els llocs, evidentment, no són només econòmics. Tal com s'apuntava en el paràgraf citat en començar aquest capítol, la resta d'elements que caracteritzen els llocs han de mantenir-hi una concordància. Els llocs estan inserits en d'altres estructures més àmplies, a més d'aquelles definides per les relacions de producció. Un exemple ben clar en serien les estructures de l'Estat. De nou, hi haurà estructures d'interdependència en les que estaran inserits. Però —i aquest és el punt important— la naturalesa de la interdependència pot ser diferent i les característiques dels llocs en relació a l'Estat poden no estar definides mútuament de la mateixa manera amb que ho fan envers les relacions socials de producció. Els llocs també estan inserits en un complex de relacions socials anomenades societat civil. Estan inserits en formes político-ideològiques més esteses (el «Thatcherisme» en seria un cas) i dins de marcs més extensos, com per exemple, les relacions patriarcal i de gènere.

Hi ha encara dos punts a remarcar. En primer lloc, és important el fet de que aquests fenòmens són, en cert sentit, més «generals» que l'espai de les localitats individuals (més endavant tornarem a incidir en els diferents significats d'aquest «més generals»). Potser degut als «estudis de localitats», s'ha tingut la sensació de que les localitats estaven inserides dins d'estructures econòmiques més àmplies que elles mateixes, però que, en certa forma, moltes de les seves característiques no-econòmiques eren generades localment (per exemple, per la interacció de les formes econòmiques amb les formes polítiques i culturals heretades). Aquesta interacció existeix i veritablement és molt important, però, tal com hem remarcat en la primera part d'aquest article, els trets no-econòmics poden ser tan «generals» (ampliant-ho més enllà del fet local en el seu abast) com els econòmics.

El segon punt és que (com s'ha insinuat anteriorment) la manera en que aquests fenòmens són «més generals» pot ser bastant diferent que en el cas de l'estructuració espacial de les relacions de producció. La forma en que les localitats estan situades respecte a les

relacions socials més àmplies varia entre els diferents tipus de relacions socials; i varia perquè la manera en que aquelles relacions socials són més àmplies també varia. La forma en que es desenvolupen les relacions socials damunt l'espai és força diferent segons els distints tipus de relacions socials. Així, la complexa formulació entorn les relacions i dinàmiques dins les localitats, entre els fenòmens socials en diferents localitats i entre cada localitat i tota la xarxa de relacions que constitueix el sistema més ampli, és possiblement força característica de les relacions socials de producció. Veritablement, no podem acceptar un simple traspass d'aquesta formulació concreta de les relacions entre el que és «local» i que és «general» a la nostra anàlisi d'altres aspectes de la societat. En aquests aspectes s'han dut a terme relativament pocs treballs que hagin conduït a la formulació i precisió del què vol dir en geografia parlar de relacions socials. És un camp molt ric per ampliar recerques.

Tanmateix, malgrat que diferents tipus de relacions socials poden tenir diferents maneres de ser «generals» en el sentit geogràfic anteriorment esmentat, hi ha un punt en el que totes aquelles «generalitats», processos generals, etc. són iguals: el fet de ser concrets. I són concrets, en el sentit de ser el producte de moltes determinacions. Això ens fa retrocedir al punt esmentat en la primera part d'aquest article: «el fet local» no té perquè ser més específic, ni menys condicionat o menys útil per a la teorització que les coses grans, globals i generals (com l'economia mundial). En aquest moment de la nostra argumentació cal puntualitzar que la contraposició existent entre el que és general i el que és local és força diferent de la contraposició entre general i particular, entesa aquesta segona com equivalent a la distinció entre abstracte i concret. És de la primera contraposició (general-local) de la que ens hem estat ocupant anteriorment. Evidentment, els fenòmens que seran estudiats a nivell local també són particulars. Però també ho haurien de ser si ens ocupéssim de l'economia mundial. A més, només són particulars i tractables per a l'anàlisi teòrica. «Les anàlisis abstractes i parcials poden ocupar-se no només de grans elements com 'l'estat capitalista', sinó també d'aspectes més petits com les relacions interpersonals. I, a l'inrevés, els temes específics, concrets (p.ex. els aspectes múltiples), poden ser extensos, com les companyies multinacionals, més que no pas les coses petites i locals» (SAYER, en premsa).

Així, les fonts de «l'especificitat del fet local» són nombroses: pel que fa a les relacions econòmiques analitzades anteriorment, inclouen el fet de que en estudis a qualsevol escala cal emprar conceptes abstractes en situacions concretes; també cal considerar que processos d'ampli abast geogràfic sovint operen de forma desigual i que diferents localitzacions ocupen diferents papers dins la divisió espacial del treball; també inclouen el fet de que fins i tot llocs que mantenen *rols* similars en un mateix temps, encara difereixen entre ells degut a la seva articulació amb processos històrics distints i amb dinàmiques internes contrastades.

Així, a més d'altres possibles definicions, les localitats són construccions alienes a les interseccions i interaccions de les relacions socials i processos socials concrets en una situació de presència conjunta. Si aquesta presència és o no transcendent i si condueix a l'aparició de nous poders, és una pregunta oberta de la que no tindrem una resposta empíricament generalitzable. Però tot plegat evidència que les localitats no són simples àrees espacials a les que es pot dibuixar fàcilment una línia al voltant. També, i ben decisivament, expressen interacció; aquesta interacció ve a incloure un conflicte intern. Les

localitats «incorporen» (i, evidentment, en part són constituïdes per) diferència i conflicte. També poden incloure interaccions entre els fenòmens socials que no poden ser «relacionats» de cap altra forma immediata en termes de relacions socials especificades a-espacialment. Pot ser que sigui només el fet de la presència conjunta el que les faci sostenir impactes tan directes d'una localitat sobre l'altra. Per altra part, la constel·lació d'interaccions variarà en la seva forma geogràfica al llarg del temps (vegeu MASSEY, 1984, pp. 123, 196, 299):

«... un element important de la reestructuració social ha estat la reorganització espacial interna d'aquestes mateixes àrees. La reestructuració de classe no ha tingut lloc en una base espacial precisa i constant. Les «regions» i les àrees locals coherents no són prefixades per l'anàlisi, ni són immutables. Es reproduïxen contínuament de forma canviant en tant que part essencial dels tipus de processos vistos aquí» (p.195)

L'elecció i definició de les localitats reflectirà tant això com les preguntes fetes anteriorment. Així, dins el programa ESRC, inclòs en el marc de l'estudi de localitats (vegeu, per exemple, COOKE, 1989), la qüestió més debatuda fou precisament l'anàlisi de com els canvis estructurals i econòmics més importants, juntament amb les seves suposades implicacions socials, culturals i polítiques (vegeu la primera part d'aquest article) es dueren a terme en diferents parts del país. Foren necessaris estudis específicament locals per un bon nombre de raons que ja han estat presentades. Successivament, l'elecció i la definició de les localitats ha de reflectir aquestes implicacions. Si «el que és local» és o no un nivell significatiu de causalitat en relació al fenomen que es pretén explicar, és un tema a plantejar.

És més, totes les possibles especificitats referides a tot això suara esmentat poden ocórrer a diferents escales molt geogràfiques. La seva actual significació (contingut) o manca de significació variarà, tanmateix, entre escales, i també per a qualsevol escala donada en el temps i entre diferents parts del món. El seu contingut (és a dir, els tipus de relacions socials que són significatives per a la seva construcció) i la seva manca de significació són una qüestió empírica. De manera encoratjadora, els estudis de localitats que actualment es duen a terme aportaran una mica de llum sobre aquest tema i per aquesta escala d'anàlisi particular en les circumstàncies socials i polítiques del Regne Unit en els anys 80 i 90. És un tema que, tal com ja s'ha comentat anteriorment, necessita de més investigació.

Notes

* Traduït de l'original anglès per Abel Albet (Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona)

¹ N. del T.: De fet, més que amb «lloc» o «localitat», el terme original anglès «locality», en aquest cas, es correspon, més aviat, amb «el que és local», o «el fet local»; conseqüentment, en el present article, el corrent epistemològic dels «locality studies», on s'enquadra el treball de l'autora, també ha estat traduït com «l'estudi de localitats».

² Això no significa, evidentment, que no estiguin interrelacionades: de fet un dels objectius de la recerca entorn les localitats hauria de ser (tal com, per exemple, ho va ser en aquest cas) com-

prendre, no només les interdependències entre localitats en el sentit dels seus lligams directes, sinó en les maneres en que els canvis que hi tenen lloc són productes d'una reestructuració més ampla.

- ³ Però Giddens defuig el seu raonament per tal de distingir els 'escenaris' de «la noció de 'lloc', tal com normalment és emprada pels geògrafs» (GIDDENS, 1984 p.118)
- ⁴ Les teories del «desenvolupament del subdesenvolupament» són, en contrast, una interpretació causal de la interdependència en la que s'emfatitza la interdependència estructural com a causa de l'exclusió de pràcticament tot el demés.

Referències bibliogràfiques

- AGNEW, J.A. (1987), *Place and politics: the geographical mediation of state and society*, Hemel Hempstead, Allen & Unwin.
- CHOUINARD, V. (1989), «Explaining local experiences in state formation: the case of cooperative housing in Toronto» *Society and Space*, 7 (1) pp. 51-68.
- COOKE, P. (ed) (1989), *Localities*, London, Unwin Hyman.
- COOKE, P. (en premsa), «Locality-theory and the poverty of 'spatial variation'» a *Antipode*
- DUNCAN, S. (en premsa), «What is locality?» in PEET, R. & THRIFT, N. (eds), *New models in geography: the political economy perspective*, Vol. II London, Unwin Hyman.
- DUNCAN S. & SAVAGE, M. (en premsa), «Space, scale and locality» a *Antipode*.
- GIDDENS, A. (1981), *A contemporary critique of historical materialism*, Basingstoke, Macmillan.
- GIDDENS, A. (1984), *The constitution of society: outline of the theory of structuration*, Cambridge, Polity Press.
- GREGORY, D. (en premsa), «The crisis of modernity? Human geography and critical social theory» a PEET, R. & THRIFT, N. (eds), *New models in geography: the political economy perspective*, Vol. II London, Unwin Hyman.
- HARVEY, D. & SCOTT, A. (en premsa), «The practice of human geography: theory and empirical specificity in the transition from fordism to flexible accumulation» a MACMILLAN, W. (ed), *Remodelling geography*, Oxford, Basil Blackwell.
- HUDSON, R. (1988), «Labour market changes and new forms of work in 'old' industrial regions» a MASSEY, D. & ALLEN, J. (eds), *Uneven re-development: cities and regions in transition*, London, Hodder and Stoughton in association with The Open University.
- JAMESON, F. (1984), «Postmodernism, or the cultural logic of late capitalism», *New Left Review*, 146 pp. 53-92.
- LANE, T. (1982), «The unions: caught on an ebb-tide», *Marxism Today*, Setembre, pp. 6-13.
- LOVERING, J. (1989), «Postmodernism, marxism and locality research», *Antipode*, 21 pp. 1-12.
- MASSEY, D. (1983), «The shape of things to come», *Marxism Today*, Abril, pp. 18-27.
- MASSEY, D. (1984), *Spatial divisions of labour: social structures and the geography of production*, Basingstoke, Macmillan.
- MASSEY, D. (1988), «A new class of geography», *Marxism Today*, Maig, pp. 12-17.
- MASSEY, D. & MILES, N. (1984), «Mapping the unions», *Marxism Today*, Maig, pp. 19-22.

- MASSEY, D. & WAINWRIGHT, H. (1985), «Beyond the coalfields: the work of the miner's support groups» a BEYNON, H. (ed), *Diggind deeper: issues in the miner's strike*, London, Verso.
- MCARTHUR, R. (1989), «Locality and small firms: some reflections from the Franco-British project, 'Industrial systems, technical change and locality'», *Society and Space*, 7 (2), pp. 197-210.
- NOGUÉ, J. (en premsa), «Espacio, lugar, región: hacia una nueva perspectiva geográfica regional», *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*.
- ORTEGA, M. (1987), *Geografía y cultura*, Madrid, Alianza Editorial.
- PRED, A. (1984), «Place as historically contingent process: structuration and the time-geography of becoming places», *Annals. Association of American Geographers*, 74 (2), pp. 279-297.
- PRED, A. (1989), «The locally spoken work and local struggles», *Society and Space*, 7 (2), pp. 211-233.
- SAID, E.W. (1978), *Orientalism*, New York, Pantheon Books.
- SAYER, A. (1984), *Method in social science: a realist approach*, London, Hutchinson.
- SAYER, A. (en premsa), «Dualistic thinking and rhetoric in geography», *Area*.
- SMITH, N. (1987), «Dangers of the empirical turn: some comments on the CURS initiative», *Antipode*, 19 pp. 59-68.
- THRIFT, N. (1983), «On the determination of social action in space and time», *Society and Space*, 1 (1), pp. 23-57.